

Eftertankens og skammens tid

100970

Av Bent Jensen

I dette efterår er det onde og gudløse imperium i øst brudt sammen. Vi kan næsten ikke fatte det. Det var jo en del af den herskende verdensorden, og det synes så urokkeligt. En så nøgtern og realistisk lagtager som Andrej Sakharov betragtede den kommunistiske partistat som uhyre stabil.

Men sammenbruddet er en kendsgerning, og mareridtet af undertrykkelse og terror, ondskabslad propandanda og historieforsalskning, aggressiv selvhævdelse og uhyrlige oprustning er ovre. Det betyder ikke, at Paradiset er kommet til Rusland og de mange andre undertrykte nationer. Men den første og nødvendige forudsætning for opbygning af et normalt, civiliseret samfund med normale forbindelser til andre lande er blevet skabt.

Alle i vest har nu travlt med at tage afstand fra det brutale system og alle dets ugerninger — også de mange der gennem årene har støttet det i ord og gerning. Det burde være en eftertankens og skammens tid, men det er i stedet blevet vendekåbernes tid. Mange synes at lide af akut hukommelsestab. Lad os da hjælpe lidt på den dårlige hukommelse.

Leninismen-stalinismen var en ny religion, der gav herlige løfter om et jordisk paradys. Bertrand Russell sammenlignede i 1920 bolsjevismen med muhammedanismen; en aktiv, utopisk religiøs bevægelse. Et af bolsjevismens skæbnesvangre dogmer var, at selve den menneskelige natur kunne ændres med vold, og at man kunne skabe et nyt menneske og en ny jord. Resultatet blev en uhart menneske- og naturødelæggelse.

Efter 1. Verdenskrig fejede en længsel efter at tro på noget hen over Europas vantro intellektuelle. Denne længsel fandt hvile i to fænomener i

mellemligstiden: fascismen og kommunismen, der både i udspring og indhold har meget til fælles: Fremhævelsen af elitegrupperes betydning; forkastelse af de økonomiske love; understregning af den menneskelige vilje og bevidsthed; etpartistat.

Efter 2. Verdenskrig var der kun den sejrtriumf stalinisme tilbage. Stalinismen nåede nu sin største indflydelse blandt vestlige intellektuelle, som i stort tal enten meldte sig under den kommunistiske fane eller som «partiløse» arbejdede i stalinismens vingård, og hvis Mekka var Moskva. G. K. Chesterton har sagt, at mennesker, der ikke tror på Gud, er i stand til at tro på hvad som helst. Og disse intellektuelle var virkelig i stand til at tro det utrolige. De blev besat af en erstatningsreligion, der fordrede accept af løgn, kynisme og voldsanvendelse i ufattelig stor skala.

De senere påstande eller undskyldninger om, at man ikke kendte til rædslerne, er usande. De, der ønskede at vide besked, kunne vide besked. Der forelå allerede i samtiden en omfattende dokumentation af barbariet. En stor del af denne dokumentation var oversat til vestlige sprog. Men mange ville ikke vide besked og hetzede mod emigranter, afhopperes og journalisters rystende vidnesbyrd.

Alene det officielle sovjetiske materiale (oversat til alverdens sprog) om socialismens opbygning måtte mane til eftertanke. Referaterne fra skueprocesserne 1936–1938 med de uhyrlige anklager, det brutale sprog og den nedværdigende underkastelse fik Arnulf Øverland til at sige fra. Hvad Øverland gjorde, kunne og burde enhver intellektuel have gjort. Han var ikke i besiddelse af særlige informationer eller særlig ind-

sigt i sovjetiske forhold. Han ville blot ikke lade sig intellektuelt og moralsk korrumpere.

Det var mange andre intellektuelle villige til. Danske Stalin-tilbedere beskrev Stalins socialisme som «en eventyrverden» (Martin Andersen Nexø). Livet under Stalin var «en stor fest» (Hans Scherfig). Stalins rige var «et betrygget fællesskab», hvor «ingen var underkudt» (professor Mogens Fog). En børnepsykiater fandt atmosfæren «forunderlig behagelig og uenrotisk», en cand.mag. brød sammen i begejstringens gråd ved synet af en af Stalins nære medarbejdere. Stalin havde ydet «fremragende bidrag» til historievitenskaben (professor Rahbek Schmidt). Journalisten Kai Moltke, der med egne øjne så mange af de døende millioner for den iscenesatte hungersnød i begyndelsen af 1930'erne, beredte om «trivsel og bondekoner» og overflod på mad.

Haldor Laxness fandt under den store terror i 1930'erne kun «tryghed, fred og ubekymret» i Rusland, «hvor menneskene lever i enighed og broderskab». Stalins rige var «et Eden uden slange» («Det russiske Eventyr», 1939). I «En digters opgør» (1963) hede det derimod, at fattigdommen og eiendigheden var ubeskrivelig. Det var, «som om en eller anden frygtelig djævel havde bandlyst al glæde i hver eneste landsby».

Laxness er en af de få, der har foretaget et kritisk selvopgør. De fleste Stalin-tilbedere har valgt enten at tie eller at lyve. De venstreintellektuelles organ i Danmark, Information, lavede så sent som i 1985 et tillæg, hvor en gammel stalinist — professor Elias Bredsdorff — og hans yngre disciple ukritisk fejrede sig selv. På et seminar samme år drøftede man op-

rustningen og nedbrydningen af de demokratiske rettigheder, ikke i Sovjet, men i USA og Danmark.

Efter Stalin-fortryllesens sammenbrud i 1956 fandt stalinisterne og deres efterfølgere nye guder. For mange blev det Mao, for andre Fidel Castro eller Che Guevara. «Kinas ynde og styrke», de «600 millioner lykkeligt smilende ansigter» osv. afløste nu de tidligere lykkeligt smilende ansigter i Sovjetunionen. Udtrykkene er hentet fra en anmeldelse af Elias Bredsdorff: «Kinas vej» (1957) i det socialistiske Dialog 1958.

For de fleste blev guden dog afpersonificeret og hed fra nu af og indtil i dag Socialismen — i bestemt form. Og fortsat var det store dyr i den socialistiske åbenbaring Kapitalismen — ligeledes i bestemt form.

Gert Petersen skrev sidst i 1950'erne, at kapitalismen var den mest reelle og levende trussel mod vor frihed og de demokratiske rettigheder, og at Adenauer forberedte fascismens come-back i Tyskland. Omvendt var Sovjet og de andre socialistiske stater en garanti og betingelse for frihedens og demokratiets udfoldelse. Påstande af samme intellektuelle ledighed blev udbasuneret under det anti-amerikanske fredshysteri i 1980'erne.

En medarbejder ved Izvestija har for nylig spurgt, hvorfor europæiske venstrekræfter næsten altid har støttet højrekræfterne i Sovjetunionen, og hvorfor de ser med sådan foragt på det borgerlige demokrati, som demokraterne i Rusland så stærkt ønsker at få. «Historisk set har den vestlige venstrefløj spillet en vældig, ja afgørende rolle ved legitimeringen af det sovjetiske system.» Ikke blot i mellemligstiden, men også i efterkrigsperioden. Og «til det sidste gav de

Hvorfor optrådte så mange venstreorienterede intellektuelle i vest som medløpere og ukritiske forsvare for det kommunistiske diktatur i øst — selv i Stalin-tiden, og selv om overgrebene var synlige for alle som ville se?

Og i hvilken grad bidro denne støtten til å legitimere og forlænge det sovjetiske undertrykkelsessystem? Spørgsmålene blir nå stilt i Rusland, det er på tide de også blir stilt — og besvart — her hos oss.

Bent Jensen er professor ved Senter for Sovjet- og Østeuropa studier, ved Odense Universitet.

intensive kontakter mellem Moskva og Vestens venstrekræfter det kommunistiske tyranni en facade af respektabilitet».

Ved at have kontakter mellem vestlige socialistpartier og det sovjetiske kommunistparti gav man det udseende af, at sidstnævnte var et normalt politisk parti og ikke en «sværdridderrorden», der kontrollerede hele statens magt. «Det var ikke tilfældigt, at KGB netop i venstremiljøet fandt de allerbedste muligheder for at hverve såkaldte indflydelsesagenter og for at korrumpere dette miljø».

At sige den slags hører ikke til god tone i Danmark. Derfor er det velgørende, at det nu kan siges klart i Rusland. Men vi skal nok ikke forvente noget svar fra de korrumperede.

Sjefredaktør:
ANDREAS NORLAND

Redaktører:
IVAR GRANAASEN KJELL HARBERG

Adm. direktør:
KAARE FRYDENBERG

Opbevaringsnr. 25. 11. 91